„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а у торњаком на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф.
на по године . . . . . 7 „
на четврт године . . . . . 3 „ 50 н.
на један месец . . . . . 1 „ 20 н.
За Србију:
(у сребру.)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 од сваке новч. врсте оваких ситних слова, а за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ„ у Нови Сад, у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 новчића у књижари браће М. Поповића.

БРОЈ 101. У НОВОМЕ САДУ, У ПЕТАК 1. (13.) ЈУЛА 1877. ГОДИНА XII.

ТЕЛЕГРАМИ „ЗАСТАВИ“

БЕЧ 11. јула. Руска војска до сад у Плевљу, Сливни, Бјели и Трнови. „Офис. Рајтер“ јавља, да је Муктар ушао у Карс.

БЕЧ 12. јуја. На друму између Бјеле и Рушчука судар руске и турске коњарије. Донски козаци показаше необичну храброст и помоћу Драгона сузбише Турке, те напредују према Рушчуку.

Лорис-Меликов јавља, да је одустао од опсаде Карса и да се концентрише иза Карса, губитак знатан.

СЛАВА ЦРНОГОРСКА И СРАМОТА ТУРКОФИЛСКА.

Колико је страсна заслепљеност у турколљубним круговима најбоље се види по њиховом цртању садање политичке и војничке ситуације на истоку. Све појаве и догађаје ове источне кризе дотеују они на свој калуп и труде се, да их прикажу у онаком облику, какав ће годити опстанку заразне турске царевине. Заиста, ако икада, то се овог пута показало, како је у такозваних просветоносаца плитко дно наравственог појимања, како свако осећање пристојности ногом газе и како изврћу белодану истину, само да својој дивљој страсти угову, да Турке уздигну, а славенску борбу за слободу златну омаловаже и у прах понизе.

Но понајбоље се још то јадно држање њихово огледа према јуначкој Црној Гори и последњим бојевима, што се збише на тамошњем разбојишту. И Русију грде и опадају, војничку јој снагу хоће на што мању меру да сведу, неби ли се само како утешили и зађуткали трећетницу, која их спопада, кад на тог славенског дива помисле само. А нуз то уздижу одпорну способност Турске и доказују, како је та држава и ако политички изнемогла ипак очувала војнички дух, којим изиграва непријатеље, који мишљаху, да ће је једним ударцем у бездан оборити. Тако исто и кнежевину Србију обасипаше и обасипљу гомилом ниских погрда само зато, што се дрзнула, да остане верна своме културном посланству на истоку, које је наравно у опреци живој са даљим опстанком Турске.

Но понајјадније им се зао дух показао при пресуђивању ратних догађаја у дичној Црној Гори нашој. Кад оно Сулејман удари од Никшића на неоскрнављено огњиште слободе српске, зарадова се Израиљ и одпоче пре времена песму клицања и весеља. У глупом заносу заборавише, да је Црна Гора претурила и страшније облаке, да се управ ти црни облаци непрестано вију, одкад је пропала српска држава на Косову равну, ал да је Црна Гора вазда славно истрајала и од стрмени својих стена за то време подигла крван и величанствен споменик вечној слави српској. Све то заборавише та турколљубива браћа и почеше у злу срцу телалити, како је Сулејман већ прегазио Црну Гору и како ће у само Цетиње да заседне.

Кад се доцније показа, да је Сулејман прошао кроз деветодневне шибе и кад се размагли на оном бојишту, те се у место победног похода Сулејмановог изви јадна слика са разбијеном главом турском, уместо продирања турског протеривање, које за собом остави крваву траг и на хиљаде турских лешина по зетској долини, кад све то изиђе на видело: тада застаде у турколљубном грлу усклик радости и весеље и одпоче она кубура у лажи, која би смешна била, да није толико недостојна и гадна.

Почеше да износе, како је бајаги Сулејман напустио Црну Гору усљед неке дипломатске интервенције, а не усљед претрпљених пораза својих. Но та се лаж не прими ни на једној страни. И сами Турци одбише то, као да су уступили тобожњем посредовању са стране. Види се из тога, да је Турцима догрдило то наметање европске дипломације, особито сад, кад их у кобном њиховом часу тако-звани пријатељи напуштају судбини њиховој, па неће да остану и на даље слепо оруђе за туђе циљеве. Црна Гора пак званично и достојанствено опроврже те гласове о интервенцији. Рече тласно, да није тражила нити требала аустро-угарске помоћи. Можда су се у Бечу досетили, да би сада време било њиховом уплетању, неби ли се како спречио развитак источне кризе попут славенских интереса. Но прошло је време аустријској интервенцији онда још, кад је мисија Сумаракова у Бечу фијаско учинила. У Бечу су се касно предомислили и верујемо, да је неповољан и непријатан положај, у којем се аустријска дипломација данас налази. Верујемо, да се у Бечу, ако не тражило, оно радовало неприлици црногорској, која би њих саме из неприлике извукла. Но бог и јуначка срећа црногорска, оштри јатаган њихов расече конце, који се почеше плести бољој будућности српској на балканском полуотоку.

У опште, та аустро-угарска царевина заборавља на свој велесилни углед у међународном одношају, кад непрестанце истиче, како њено држање зависи од догађаја у квежевинама српским и како је уједињено балканско Српство опасност за сам опстанак ове царевине. Тим признањем признаје много више, но што би јој и највећи непријатељ зажелио. Па како је неспретно и погибељно тумачење положаја ове монархије према славенеком истоку, тако се на сваком кораку непрестају срамотити полузваничници ове монархије, кад токорсе хоће да бране те тобожње државне интересе.

Отуда је сва њихова кубура и при пресуђивању догађаја на црногорском бојишту. Кад видеше, да се неприма лаж, као да су Турци напустили црногорско земљиште усљед њихова мига, што Турцима дадоше, онда одпочеше извртати право и истинито стање на други, ал ипак подмукли начин. Пресеченим повратком Сулејмановим у Никшић и изнуђеним преласком на арбанашко земљиште, напуштена је Босна и Херцеговина. У тим покрајинама нема више турске војске, која би могла успешно на пут стати победној црногорској војсци и у опште ослобођењу српском у тим покрајинама. Оно мало посаде турске у градовима неће задржати велико дело народног ослобођења и уједињења. Како је пак осакаћена војска Сулејмана и Саиба добила друго определење и напустила и Арбанашку, то је одрешена и већина јужне црногорске војске, те је тако изван сваке сумње стављено коначно ослобођење Босне и Херцеговине.

Али турколљуби аустро-угарски и ту посве јасну перспективу накарађују на свој начин. Тврде наиме у своме безобразлуку, да је Сулејман ипак своју цел постигао, јер је Црну Гору толико ослабио, да је може спокојно оставити без бојазни за судбину Босне и Херцеговине. Наравно, ту лаж опроврћи ће чили јунаци црногорски наскоро, који с поуздањем и одушевљењем изчекују, да их витешки кнез Никола позове у нове бојеве, на нову славу и величину њихову. Но уз горњу тврдњу надовезују туркофили аустро-угарски још и неку тобожњу бригу за судбину Босне и Херцеговине, које се предају анархији напуштањем турским. Како су брижљиви ти момци! Штета је, што испод плашта те бриге провирује коњска копита — жеља за интервенцијом, која ће бајаги на пут стати анархији у суседним покрајинама ове монархије.

Но као што је црногорско јунаштво до сада изиграло те сплеткашке рачуне, тако ће одважно корачање балканског Српства к мети народног ослобођења и уједињења избити из туркофилских руку и тај разлог за интервенцију, јер ће мир и поредак, срећа и слобода да се рашире за стопама српске и црногорске војске. А и сами босански усташи допринеће добар део таком развитку.

Тако ће остати на видику слава и величина српска, коју су Црногорци на врху мачева својих толи високо уздигли, а срам и понижење пашће на главе оних, који то непрестанце намењују борцима за слободу и културу светску.

МОЖЕ ЛИ ПЕРСИЈА РУСКИ И НАШ САВЕЗНИК У ОВОМ РАТУ БИТИ?

У Сарајеву 24. јуна 1877.

Лорд Дерби у свом писму на Шувалова, руског посланика у Лондону, између интереса, ради којих Инглеска би могла из неутралности искочити, наглашује и Персијски залив, т. ј. Персију.

На први поглед, тај Дербијев нагласак на Персију, изгледа чудноват, али кад се мало боље задубимо у шири смисао тог нагласка, онда ћемо и опет наићи на доказ, да је Инглеској само до себе, а до *никог* другог стало; — да је Инглеска за то најмање либерална у смислу хуманитарно-хришћанском, јер је скроз и скроз трговачка и отмичарска држава.

Нити би се на икоју другу државу примјенити могле оне ријечи Монтескијеве, које је за Августа казао, колико на Инглеску да: „особине које му најмање чине част, те су му највише и принијели корист. — Он је злом и варварском управом све оно звао, што би могло његовим заробљеним подајницима донијети слободу.“ Или и оно што је Волтер за истог казао: „Август је необично био равнодушан и прошу безаконства, — злочинства и врлина, и ако је обоје на своју корист употребити знао.“

И Инглеска све покоре и разбојства које Турска почини над нама и источним хришћанима, народима пуним живота и најплеменитијих и најузвишенијих врлина, оће на своју корист да употреби. С тог убиство Абдул-Азисово, надри османски парламенат и освада Русије, да је њена намјера освајања а не ослобођавања. Отуд и она наглашавања у писму Дербијевом на Шувалова односно сујецког канала, Мисира и персијског залива, што све скупа казује, да и данас поклоници злата, народног робовања, људи таме и трбуха, оће да разапињу „цара јудејскога“: — слободу, свјетлост свјест, човјека мисли и велеума, и ако су подпуно убјеђени да ће тај разапети бого-човјек узкрснути и порушену људску слободу — храмове неба — опет подићи и с ланцем ропства о литицу постојанства и јунаштва треснути и на иљаду комада раздробити их.

Па и ако Персија још се не миче, инглески властници и тлачитељи на стотине милијуна народне слободе и независности, — стрепе од њезине акције као нашег сувезника. Инглеска влада врло добро зна, да Персија су својих 40—50 хиљада војске није кадра Турску оборити ни сама по себи, нити као сувезник. Она зна, да и знаменита тврђава Акалцик, коју су Руси још 1829. од Персије отели, сад кад је скоро сва Арменија у рукама руске војске, не може више имати прваше важности, и да у руском плану још Багдад не стоји, као и да персијски шах још није почео сметати султану, да му Курди у помоћ не долазе. И најпосле, све и да је тих 50 хиљада персијске војске већ у акцији као руски и наши сувезници, они неби могли од решителне важности бити.

То од-а-шта се енглеска дипломације ради Персије жаца, то је њезина морална помоћ. Персија као мухамеданска држава — а мухамеданство у ником случају с гледишта хришћанског узети се не може — једном кад прекине сваку и духовно-релиђиозну свезу са султаном као главом мухамеданаца, то би судбоности и смртни ударац могао бити по турску државу и у Азији. Јер Перси као „шијти“ имаду својих шљедбеника мноштво и у падишиној држави, а највише у Сирији и на Ливану, Примицање Руса овим областима, и њнова продирања у срце мале Азије, особито ако се упуте персијском заливу, то више може наудити Инглеским интересима него сва друга њезина освајања баш и кад би Русија освојачки а не хуманитарно и хришћанско-еманципаторни рат водила.

Да, Туркестан непроходне горе и планине дјеле од Индије; они, Инглеска дипломација вели: освоји ли руска војска и Месопотамију, она би се и сувише близу приближила објекту ког веле да је Петар велики у свом фамозном тестаменту назначио. Тако се вели, да је велики цар-реформатор у својој опоруци и ово рекао: *„Индијска је трговина, трговина свога свјета; и онај који њом влада, господар је Јевропе. С тог не смјемо никоју прилику пропуштати која би нас у персијски залив довела“.*

Да и Персији користи, ако нећемо рећи да јој је необходно нуждан, руски савез, доиста је предочити ово:

Годишње у најмању руку шијта мухамедана преко 80 иљада ација одлази на ћабу у Кербелу. А неколико иљада сваке године мртвих шијта, највише из Персије носе се тамо да се погребу. Ова мјеста леже у надвишиној држави. Турци и турска влада најмање 30 милијона гроша од ових мртвих и живих ација огули. Осим тога, мало који од ових ација да прође на миру од Турака, ради чега и јест персијска влада у непрестаној парници са турском. И како сва шијтска света мјеста леже с десне стране ријеке Јефрата, и како ација које из Персије долазе морају кроз Багдад, стару престолницу Калифа, проћи тако, никака ратификација граница овој борби крај учинити не може. Да султан за никад добре воље ова света шијтска мјеста шаху од Персије или његовој ђурисдикцији уступити неће, о томе не треба нити сумњати.

Инглески уплив није толико јак нити икад може бити у Техерану колико руски, ради тога, што док је султанове државе, Инглези и не могу њихови бољи пријатељи него ли султанови бити. С тог Инглеска и прјети Персији од стране Кабула и Авганистана, и с тог и јест *нарочитог посланика* Инглеска влада у Техеран послала, не би ли Персијског шаха као и мисирског кедифу против Русије наговорио. Па како је 1854. Русија опростила Персији 85 милијона франака, као дуг од 1828. године само да неутрална буде, јер притиснута од Француза и Инглеза не сиђеде у сувез са Русијом ступити, тако се и сад Санђемски кабинет узда персијског шаха са новцима подкупити и од руског савеза одвратити. Али господа и властници Бјелог Албиона заборављају да једнака средства нијесу за свако вријеме погодна. Персији нико толико дати не може, колико она добити може ако као Руски и наш сувезник у овом рату буде учествовала, као што оће уз пркос свију сплетака каке Британска влада чини.

Персијски шах и ако није толико благо од сиротињског свог народа огулио као „Кавалски бег“ мисирски кедиф, неће за никоје благо у овакоп моменту бити уротник убијца величине и своје династије и свог народа. Свети и небесно-хуманитарни огањ ког је српски народ запалио а велика и православна Русија са својим „царем-ослободитељем“ зарекла се на све стране разнијети, и изпржити кужни уд европско-хришћанске цивилизације, неће ожеђи оне, који су толико векова мучили и грчили приковани уз ледену стјену најнечовечнијег ропства.

Развитак и напредак техничке науке срушило је и у бездан бацило материјално: non possumus и „жаме“. Развитак и напредак руско-словенског рата и његових сувезника порушиће многе и крупније non possumus-е и „жаме“ него што бијаху Анотонелове и Рујерове.

Тек ће тада узајамно човекови и природини тезиси престати се бочити кад човек буде појмио законе живота у потпуном његовом обиму, користећи се са свима промјенама, које нему у прилог буду ишле. Тек ће онда наши непријатељи „Обзораши“ осведочити се да је његова непатријотична и издајничка радња односно похрваћивање Српства и српских земаља и мамлења у нови јарам, посао Сисифов и комичка и бручна усиљавања, кад војска „цара-ослободитеља“ мало ближе гордом Цариграду прикучи се, и кад се сви наши сувезници и пријатељи на крвавој позорници покажу, да сваки намењену му улогу славно и достојно одигра.

А то време није далеко.

ДРУГА МАЂАРСКА ПОСЛАНИЦА.

Угарска депутација одговорила је на посланицу аустријске депутације извадком из записника о седници 22. јуна. Ево тога списа:

„Извод из записника о седмој седници, коју је држала регниколарна депутација угарског сабора у Бечу 22. јуна 1877. због новога установљења квоте приноска.

Извештач др. Максо Фалк чита ову основу друге посланице, коју је саставио, да се пошаље депутацији аустријског царевинског већа:

„Из извода записника, који је штована депутација царевинског већа имала доброту приопћити угарској регниколарној депутацији, дознаде ова закључке, које је штована депутација створила још пре него ли јој је приспела угарска посланица, те при којима је одлучила остати и онда, кад је ту посланицу примила. Да тај последњи закључак посебице образложи, то штована депутација царевинског већа није држала потребним, већ се, позивљући се на образложење својих по све неодвисно од угарски предлога донешених закључака, само са неколико примедаба осврнула на два предмета из којих угарска регниколарна депутација није за сад извађала никаквих практичних посљедица, те које је само за то навела, да докаже своју праведност и да покаже, како она остаје при начелима, која је пронашла да су ставна, и онда, када практична употреба тих начела није баш на корист Угарској.

Дочим си угарска депутација придржава, да ће се на ова два предмета, на порез од купона и на Крајину, течајем овога разлагања јоште повратити, мисли најпре осврнути се на оне предлоге, које је штована депутација царевинског већа ставила као коначне последке свога разлагања. Мимоишав ону тачку, о којој се слажу обе депутације, да се на име ново утаначење има склопити на десет година од 1. јануара 1878. до конца декембра 1887. осталим је предлозима штоване депутације у битности садржај: 1. нека се у име Крајине и надаље преципум од два постотка у напред одбија од своте заједничких издатака на терет Угарске и нека се преостатак покрива по размеру, што ће се на ново установити између оба дела монархије; 2. чисти доходци царина били би и у будуће заједнички, но само под условом, да се царинским приходима најпре подмире реституције пореза, те уз приуздржај, ако би се садање царине повисиле или нове увеле, да о већем одатле потичућем доходку нови договор одлучи, на даље пак, да се из царинског доходка имају по досадањем размеру покрити па ушали за царинску управу; најпосле 3. да за онај

део заједничких издатака, што по одбитку царинског доходка остане јоште непокрит, имају принашати краљевине и земље, заступане у царевинском већу, 68·6, а земље угарске круне 31·4 постотка,

Дочим угарска регниколарна депутација пристаје уз ред, који је одабрала штована депутација царевинског већа, те ће с тога најпре прећи на питање о прецинуму због Крајине, могла би се она, да се ради само о том, има ли се и надаље тај прецинум уздржати или не, позвати на оно своје очитовање, што је садржано у првој њезиној посланици, по ком је угарска регниколарна депутација посве добро уверена, да договор о Крајини стоји по закону, који се може променити само приволом свих легалних фактора, који су при стварању закона суделовали. Против оног предлога штоване депутације царевинског већа, да се прецинум по смислу постојећега закона и док исти важи као закон, уздржати има, нема дакле угарска депутација никаква приговора нити га може имати. На против пак мора одрешито приговорити назору, као да уздржање крајишке квоте у садашњим околностима у опште не би могло ни бити предмет уставнога расправљања, пошто међу права угарскога сабора, која се сама собом разумевају, спада, да он, кад год суди, да је земљи корисно, да се промени макар који закон, прихвати иницијативу за промену и да настоји промену и извести суделовањем свих законитих фактора. То право не може ніпошто стегнути иначе по све истинита околност, коју је навела штована депутација царевинског већа, да закон о крајишкој квоти није створен на становито време и уз праздржај касњега, новијега договора, пошто се овде ради о таковом основном праву угарског законарства које нит је везано за становито какво време, нити му треба посебна каква приуздржаја; поготово пак не би се могло двојити о праву угарског законарства за кораке, који се тичу размера приносака обеју држава к заједничким издатцима, размера, који нити може по смислу наших темељних закона, нити по нарави ствари бити за сва времена и непромењиви ни они фактори, по којима се приносбени размер има установити.

После овога разјашњења правнога становишта могла би угарска краљевинска депутација оставити се свакога даљега расматрања питања о крајишкој квоти, да штована депутација царевинског већа није двоје тврдила, што се свакако мора опровргнути. У наточ рачуну угарске регниколарне депутације, по ком на земље угарске круне под именом Крајине пада много већа квота, него ли би на њих дошла по икојем кључу, што их је год до сад изнешено, налази штована депутација царевинског већа, да је тај већи размер квоте скроз оправдан, и то прво с тога, што су му при предаји војне Крајине у цивилну управу предане уједно и велике крајишке шуме, које несаразмерно много више вреде и носе, него ли порез онога дела земље, друго пак с тога, што се та квота тиче само трошкова на заједничке послове, те приносак за државне дугове није због Крајине повећан.

Што се тиче прве од ових тврдња мора угарска краљевинска депутација најпре споменути, да су споразумно са штованом депутацијом царевинског већа при прорачуњавању подлоге обе стране у опште испустиле приход државнога власништва, да се дакле исти није могао рачунати ни онда, када се оцењивала квота због Крајине. Но да се и доходци ти узму у обзир, није ставна тврдња, да би доходак крајишких шума био већи од свих пореза у том делу земље. Доходци Крајине изнашали су на име:

	1873.	1874.	1875.
		форината	
изравни порези	2,055.084	2,278.396	2,301.667
неизравне дације	410.181	547,589	474.954
доходак изравних пореза и неизравних дација	2,465.265	2,825.985	2,776.621
нечести доходак државних шума . .	1,079.957	1,150.511	1,272.450
чисти доходци државни шума	542.940	534.904	627.470.

Из ових података види се без сумње, да доходци сума не само нису већи од пореза у Крајини, него да изнашају само петину колико порези. Што се пак тиче државних сума, које изнашају око 30.000 катастралних рала, треба узети обзир на околност, да се доходак истих имаде искључиво употребити шпецијалне цели Крајине, именито на инвестиције, које се само тичу тамошњега подручја.

Прелазећи на други аргументат чини се, да штована депутација царевинскога већа није довољно уважила околност, да је уз приволење царевинскога већа приносак земаља угарске круне за државне дугове установљен „сталном, промени неподпадајућом“ годишњом свотом, дочим је при расправама, вођеним године 1867. о допринашању к заједничким издатцима с угарске стране очито изражено, да ће се за случај утеловљења тада још разлучених делова, као што је војничка Крајина, исправити и квота земаља угарске круне, дотично повисити. При установљењу принашања заједничке трошкове бијаше дакле темељ прорачунања омеђашен само на ону територију, која је 1867. године фактично стајала под господством угарске круне, дочим је приносак земаља угарске круне за државне дугове један пут за вазда установљен сталном свотом, која не подпада никаковој промени.

Пак и године 1872., кад је законом уређиван приносак за заједничке послове, што се има примити у име Крајине, није ни једна странка захтевала, да се размерно повиси приносак за државне дугове. Угарска регниколарна депутација прихваћа дакле подпуно становиште, да закон о квоти крајишкој има дотле остати у крепости, док се законитим путем не промени; но с друге стране мора одрешито порицати, да би надлежни законарски фактори икако били спречени променити закон, а пошто је изван сумње, да у наведеном закону установљена крајишка квота не одговара нити снаги дотичних делова земље, нити оном кључу, по ком принашају други делови монархије за заједничке трошкове, није могла угарска краљевинска депутација већ с разлога праведности пропустити, да не спомене ту ствар као такову околност, која при прорачунању приносбенога размера земаља угарске круне такођер заслужује, да буде уважена.

У другој тачки својих предлога прелази штована депутација царевинскога већа далеко преко ужега онога подручја, кога се држи прва посланица угарске краљевинске депутације, то јест преко подручја порезних реституција, дочим расправља питање о зајединству царинских прихода у његовој целости. Дотично поступање штоване депутације царевинскога већа сматра угарска регниколарна депутација управо онако оправданим, као што држи своје противно држање коректним и оправданим. Узрок је разлици управо у различности дотичних закона за оба дела монархије, пошто је за Угарску заједништво царинских доходака и употребљивање истих на заједничке издатке законским чланком 12. од год. 1867. који уређује државно-правни одношај оба дела монархије, изражено (у предпоставци, да ће се између земаља угарске круне и између земаља, заступаних у царевинском већу, склопити царински савез) тако, да то заједништво имаде трајати дотле, докле и државноправни одношај и да је прво овоме један увет; дочим је законарство краљевина и земаља, заступаних у царевинском већу, ово начело зајединства изразило истом законом од 24. децембра 1867., који вреди само на десет година, то јест до конца децембра 1877.

Ово формално питање неможе угарску регниколарну депутацију одбити, да не пође на поље, на које је ступила штована депутација царевинскога већа; но дочим она то чини, мора у једно изразити своје уверење, да дебата о овом предмету и може само онда неостати скроз без користи и протећи без међусобнога огорчења те неотеготити коначне нагодбе, ако стану обадва дела на једино коректно становиште, да се овде ради као о компромису, склопљену међусобним споразумљењем, код кога се сваки део одрекао становитих пробитака, које је могао докучити самосталним уређењем својих царинских послова, да по ту цену узмогне добавити друге веће пробитке.

Чим краљевине и земље, заступане у царевинском већу, почињу назором, да је зајединство царинских доходака против њиховог интереса, да оно задржава само жртву за њих и да их Угарска за ту жртву мора посве одштетити, тим би нестало онога узрока и помутила се она сврха, ради које је Угарска примила начело заједништва царина; у таковом би случају неодољивом снагом задобило првенство расматрање, да је Угарска примив начело заједништва царина, принела са своје стране две врло тешке жртве, и то прво, што је, као што и Аустрија, одрекла се за трајања заједништва царина права, да питање о потрошаринама уређује само према властитом свом интересу, а друго, што је Угарска за исто време одрекла се права, да царинску своју политику уреди по начелу слободне трговине, по ком би земља, већом страном пољоделска, могла добављати робу, што се у земљи не произвађа, непосредно оданде, одакле ју може најјефтиније добављати, те по ком је до становите границе аустријској индустрији дала за угарска тржишта скоро монопол.

Да се докаже, да је заједништво царинских доходака против интереса краљевина и земаља, заступаних у царевинском већу, и да им наноша квар, посланица штоване делегације тврди, да је у годинама од 1868 до 1875 нечисти прахход царина у краљевинама и земљама, заступаним у царевинском већу, изнео 158,152.041 фор., у земљама угарске круне пак 24,910.162 фор., да размер дакле стоји као 86.3 прама 13.7; противно пако стајали су преостатци царина у исто доба као 102,270.253 прама 14,450.206, или као 87.6 прама 12.4. Штована депутација царевинскога већа допушта додуше, да се многи предмети, који су код аустријских царинских уреда опарињени, троше у Угарској, но она налази наведен размер ипак тако ексорбитантним, да она назире, да је исто јасно доказало, да заједништво царински доходака наноша штету само земљама, заступанима у царевинском већу.

Угарска регниколарна депутација жали, да штована депутација царевинскога већа није својим рачунањем пошла и корак натраг, на име, што се није разгледала по оним појединим ставкама из којима постају нетом наведене своте, јер би тад она без сумње била одмах опазила, да наведени бројеви немају управо никакве доказне снаге, пошто би пристајање уз противно морало довести до таквих абсурдности, које штована депутација царевинскога већа сигурно и сама одрешито одбија. Ево само неколико примера. Године 1875 увежено је свега скупа 631.976 цената каве; кроз угарске царинске уреде прошла су 54.534 центе или 8·6 постотка. Каменога уља увежено је 1,603.000 цената, кроз угарске царинске уреде прошло 64.524 центе или 4·0 постотка; неизрађена гвожђа увежено 1,122.286 цената, преко угарске међе 861 цента. Не би ли било смешно тврдити, да је овога увоза она незнатна количина потрошена у Угарској? Како не вреди овај, премда приближно постављени, рачун депутације царевинскога већа, који је ипак потврђен прилично тачним изказима угарских прометних завода, то се још јасније показује код увоза предмета, који не плаћају царине. Ево и о тима неколико примера. Свега скупа довежено је оне године каменитога угљевља 30,205.013 цената, а кроз угарске царинске уреде прошло 1183 центе; валонце 294.500 цената, кроз угарске уреде прошло 22 центе; руднице воде 34 792 центе, кроз угарске царинске уреде 84 центе; зелене галице 20.780 цената, кроз угарске уреде 60 цената. А на против, кад искази о увозу блага кажу, да на Угарску паде 39·3 постотка волова и бикова, 46·9 постотака крава, 68·6 постотака оваца, а крмака 89·5 постотка, — може ли се и сме ли се одатле закључивати, да ти постотци показују потрошак Угарске? А може ли поред таквих података имати о мјесту правога потрошка икакву доказну снагу, околност, кроз који је порезни уред што увежено? (Наставиће се.)

РУСИЈА И ИНЂИЈА

Дебата у горњем парламенту енглеском.

У горњем дому енглеском, — тако званој „кући лордова,“ — изродила се 11. о. м. (п. н.) једна кратка, но интересантна, дебата у којој је познати маркиз Сализбери (бивши заступник владе енглеске у Цариграду за време конференције) учествовао. Повод је истој био предлог једног члана дома, — лорда Демаолија, — да се установи конзулат у каквом важнијем месту у централној Азији, зарад заштићавања британско-инђијских интереса против руског утицаја и напретка. Ево те дебате како је „Тајмс“ доноси:

„Лорд Демаоли, устајући да поднесе једну резолуцију односно трговачких и територијалних интереса британске Инђије, рече: како му је познато да предмет кога су последице по времену тако удаљене, као оне о којима он жели да говори, једва да може привући на се толико пажње колико би какав предлог, н. пр. о земаљским друмовима то могао учинити; али ако се не будемо осврталі на зла против којих се тужбе једнако дижу, то нас она могу увући у рат или бар у тешке неприлике. Ја се врло добро сећам једног случаја у коме се лорд Палмерстон обраћаше неким равнодушним слушаоцима против извесних тачака Ашбертонског уговора. Свако зло, које тај увиђавни и племенити лорд тада предсказа, остварило се; те тако нешто са нехатости публике, а нешто са незнања надлежних, наша канадска граница оста незаштићена. Али ако канадске ствари имају за нас какве важности, доиста десет пута важнији су по нас догађаји око граница наше Инђије. Напредовање Руса (у средњој Азији) било је споро, тихо, али сигурно. Они су утврђивали своје положаје тамошње, докопавали се места од стратегијске вредности, и смотрено се примицали нашој граници. Ако би когод желио да се увери о истинитости ових навода, то га могу упутити на једну нову и веома интересантну књигу, под насловом „Поход у Киву“ од пуковника Бернабија, из које се књиге може видети: како је он у путу сваку препону, вештачку и природну, имао да савлада; али како је најзад успео да докаже оно потајно кретање Русије, као и општност уверења, односно предстојеће борбе између две царевине око златне јабуке инђијске. Врло важан је то факат: да се политика Русије није никако мењала. Петар велики, на прилику, желио је да присаједини својој царевини један део централне Азије. Из неких узрока ова политика је читаву стотину година чекала — до времена цара Николе, који узе на се да изведе планове свог предходника. Цар Никола освоји, као што се зна, замашан део Јерменске, претвори Каспијско море у руско језеро, а град Астрабад у руску тврдињу. Он прошири границе своје царевине од Оренбурга до јужних обала каспијског мора, и тим захвати територије веће но сва Француска, Шпанија и Португалска скупа узете. Чисто би се могло мислити, да би толика огромна територијална присвајања заситила сваког другог човека, но то не беше случај овде. Данашњи владалац Русије покорио је Туркестан, Кокан и Киву, а саставио је, или бар хтео је саставити, каспијско са аралским језером помоћу гвозденога пута. Сада остају још 360 миља (90 сахата) да се жељезницом пређу из Астрабада у Херат, па ће руска навала допрети до најудаљенијих крајева Персије. С друге стране, ако би Руси предузели да регулишу велику реку Оксус, то би они тим путем могли доћи до на 15 дана марша до саме Инђије. Нама се говорило да се садањи цар бави око друштвених реформа своје земље, и да се овај рат води једино у корист вере и човечанства. Али у толико опаснији мора бити по нас факат: што човек, кога руководе тако узвишене побуде, није до сада у стању био да заузда инстинкат свог племена односно јужних освајања. Што се досад тамо чинило, није се могло чинити зарад саобраћаја, јер саобраћај с народима, којих су обичне потребе намирене, јесте проста обмана. Нити се може узети да се силна Русија боји неправилних напада дезорганизованих варвара. Једино, што се из свег овог може извести јесте: *руско нагињање Инђији.* Целом је свету познато, да је циљ инвазије Русије, од стране Наполеона Бонапарте I. била, да наведе тадашњег цара руског да му се придружи у нападу на Инђију. По ми онда бесмо поштеђени од те опасности. А у оно време могао се сваки слободно и *устезати* да пошље своју војску у незнане земље и крајеве, па и у оне које су данас саставни део саме Русије. Али пут који тај ђеније француски показа, би предузет, и он води јужно од каспијског мора. Па сад питам: какав би био наш тамошњи положај у случају рата? Зар не би ми тако исто немоћни били да одбранимо наше инђијске покрајине, као год што Русија не беше у стању одбранити себе у кримском рату. Кад Каспијско море постане руским језером, Астабад средиштем руског ратног материјала, Херат се претвори у руску варош, а Оксус у војничку реку, као и мрежа гвоздених путова у томе се крају расплете, зар не ће онда хорда козака моћи прекрилити наше границе и нахранити и напојити се на изворима Инђије, пре него што би ми и једну војску могли кренути? Зар се не зна да су све природне преграде између ове две земље уклоњене, као да су и читави народи утонули у море руске снаге? Било је многих који су нас уверавали, да интересе цивилизације најбоље заступају они народи, који бришу сваке трагове варваризма, а међусобно живе у пријатељству, раздвојени можда каквом природном или вештачком демаркацијоном линијом. Овакав аргуменат, као и распоред, могао би вредити у Јевропи, где су границе разних земаља пажљиво означене, и где се оне суревњиво чувају, али наше царство у Инђији није знало ни за какве границе, а руске територије не признају никакву ограду. Ове ће се две силе, по том, скорим у очи погледати, а никакав пророчки дух није потребан да предскаже резултате таквог догађаја. У осталом ове се две силе и не служе истим оружјем. Наше господарство у Инђији бивало је често агресивно (насртљиво), а по кад-кад и свирепо, али вазда отворено; и код нас ударац је увек следовао претњи. При том, време и прилике даване су за признавање наших захтева. Но то није тако код Руса; јер они подривају лојалност народа средством интрига, обарају их силом, па за тим мудрошћу, достојном старих Римљана, прилагођавају их на своју систему у тој мери, да од првашњих непријатеља својих створе најбоља оруђа за будуће насртаје. Ја гледам на она дивља племена Азије, као на мртву стражу наше Инђије. Ако их на миру оставимо, они ће бити наши пријатељи; па ако баш и не вреде као савезници, они опет сачињавају прву обранбену линију позиције инђијске. Ја држим да је боље да каква жива препона ублажи или неутралише могући напад на овај положај; јер се сам удар не ће ни осетити ако се саопшти преко ових дивљих и неприступних народа. У нади да ће се, ако не отклонити а оно бар, одложити ова, по нас могућа несрећа, ја предлажем:

„Да се једна понизна адреса управи на Њено Величанство краљицу с молбом: да би она милостиво саизволела пристати на постављење једног конзула у некој, повољно положеној, вароши у централној Азији, а кога би задатка био: да лебди над трговачким и територијалним интресима британске Инђије.“

Маркиз Сализбери тада устаде да одговори и он рече: нека ми племенити лорд опрости што ћу рећи: да ме је његова обзнана једва могла спремити за она позивања на Наполеона I., цара Петра (великог), и сталност руских планова. Ствари, којих се племенити лорд овом приликом дотакао, изгледају ми и сувише озбиљне за претрес предлога какав нам је исти племенити лорд поднео, ако се то јест тај претрес има извршити у оном духу хладнокрвности и беспристрашћа којим се обично одликују дебате овога дома. Племенити лорд рече да од времена Петра великог, Русија није никако променила своје планове, циљ којих је да прогони Енглеску из Инђије; али ја не држим да се ова тужба племенитог лорда против Русије даје основати. Политику, коју он приписује Русији, једва да је могао повести Петар велики, пошто је он умро 1725, а царство британске Инђије није подигнуто до 1757. Ја с тога мислим да ми морамо огласити руску владу као невину у свези с овом тужбом. За тим племенити лорд нацрта нам у страшним бојама руско напредовање у централној Азији. Он представи како ће се скорим жељезница саградити између каспијског и аралског језера, и како ће ова у знатној мери олакшати њихово наступање Херату. Али племенити лорд изгледа да је изгубио из вида пустаре које се тамо имају прећи, и да би можда две или три недеље, а извесно не мање од десет дана требало за путовање између најближих приступних тачака ове две земље. Ја могу дакле уверити племенитог лорда да опасност, од упадаја Руса преко граница британске Инђије, није баш тако близу као што

се њему чини. Најближа тачка на каспијском мору, на којој би Русија могла концентрисати своју снагу, јесте више од хиљаде миља (250 сахата) далеко од границе Инђије. Питање о опасностима, о којима племенити лорд поведе реч, можда ће имати да занима будући нараштај државника, али сама та несрећа није у такој блискости, да би нам потребан био предлог, којим племенити лорд жели да ју отклони. Што се тиче географских околности, о којима племенити лорд говораше, ја ћу само дићи мој протест против навода његовог смисао којег је био: да царство британске Инђије не зна ни за какве границе. — Границе ове царевине су врло тачно обележене, особито на северозападној (руској) страни (чујмо) и које му драго било границе *руског* царства, више сумње не може бити о онима британске Инђије. Овај је факат савршено познат. А ја не могу, а да не помислим, да у претресању питања ове врсте, обичне мапе јако доприносе да се распростру погрешни појмови и погледи на исти. Као што се на оваким мапама може метути палац на Инђију, а прст на Русију, то ће неки одмах помислити, да је политична ситуација постала озбиљном, и да Инђију ваља на око узети. Ако би само племенити лорд узео какву већу мапу — рецимо једну од размера каквих се налазе код мапа нашег артиљеријској одељења — (смех), он би нашао, да се растојање између Русије и британске Инђије не да мерити ни палцем ни прстом, већ зидарским линиром. Ваља знати, да се између ове две земље налазе пустиње и планине, протежуће се хиљадама миља, и да постоје озбиљне препоне сваком, па и најбоље испланираном нападу руском. Племенити лорд жели, да се један конзул постави у централној Азији, који би заступао трговачке и територијалне интересе британске Инђије. Али ја мислим, ваша ће лордства моћи увидети, да интересе британске Инђије ваља заступати у самој Инђији, а не у централној Азији. Над њима ваља да лебди, не какав конзул, већ вице-краљ Инђије, а овај живи у Инђији, а не у централној Азији. Сам предмет је, наравно, од велике важности, и сама цељ предлога, коју племенити лорд изнесе, без сумње је добра. Постављање конзула у централној Азији је веома корисно, али не постављају се они тамо, да држе Русију у шаху, већ да подпомажу ширење трговине.

Ми увек, и радо, постављамо конзуле на места, где се води „bona fide" трговина с Великом Британијом, али, само ваља имати на уму два услова, под којима се таква постављања могу чинити. На првом месту нужно је имати срдачан пристанак владаоца земље, у којој се жели конзул поставити, јер иначе то звање не доноси никакве користи. Друго: нужно је, да сама земља буде у довољној мери цивилизована, како не би имали прилике долазити у положај да предузимамо војне експедиције, као оно у Абисинији, где патње једног британског конзула стадоше британску касу девет милиона фуната штерлинга (18 милиона дуката). Ја могу напоменути овде то: да је не давно закључен уговор с владаром Кашгара, по коме овај има права да тражи једног политичког заступника наше земље. Исти владар је изразио жељу у том смислу, и г. *Шао* постављен је тамо за конзула. Влада Њеног Величанства није никада затварала своје очи пред користима оваких уређења, само ако нас ова не би водила у опасне и скупе заплете. Премда не држим, да ће предлог племенитог лорда имати утицаја на нашу политику, ја се ипак надам, да ће се племенити лорд задовољити с мојим одговором на исти". (Чујмо). Предлог тада буде повраћен.

ДОПИСИ.

З.....ц. — Одеса 23. јуна. Јучер око 2 сата по подне десио се несретни случај, за који сва Одеса жали. У рукама минера-матроза *Соколникова*, који је пре неки дан био награђен знаком војног ордена (ја вам писах о томе) за јуначки поход у Сулину, распрсла се пироксилинова мина, која му је обадве ноге измрвила и доњи део тела. Истина њега су однели одма у болницу паробродског друштва, но негледајући на сво старање, живот му је у великој опасности.

Санитарни влак одеског оделења друштва „црвеног крста" који је правио пробу до штације „Раздјелнаја" потребовао је неко улепшање и поправку, које је већ одстрањено и он готов стоји са свим персоналом на штацији „Куликово поље" (Одеса) на прву заповест чекајући. Ја сам га данас свег прегледао, но описивати подробно његово устројство налазим излишним; само толико могу рећи, да је устројен (по плану г. Бернера, који је начелник истог влака) доста практично. Влак садржи 200 кревета за болеснике и 56 људи персонала.

Колика је нужда Русији у војсци, види се из тога, што је тек сад почела пописивати „ополчење," за што је амо стигао г. Плахов, послани од министарства унутарњих послова, да присуствује при пописивању лица у ополченије.

20. о. м. била је страшна киша над Одесом и околином, с ужасном грмљавином, која се продужава још и данас; колико је ова киша користи донела, то није оставила бар Одесу од штете, где је много у низи куће с подрумима потопила, јурећи бујицом по улицама као потоком, а и гром је неколико лица осакатио.

Сутра 24 почиње уписивање у овд. государственом банку на 5% восточни зајам. Петроград и Москва врло су се показали, но видићемо како ће наша чивутско-грчка Одеса показати; се бојим се да неће бити као и са пожртвовањем.

Овде почеше деца умирати преко обичне смртности, све од пролива, особито млађа од 5 година а највише до 2 године стара. Од 13—19 јуна умрло је такове деце 76, онда кад је у прошасту недељу умрло свега 40 душа.

Варшавски архијепископ Леонтије (он је кратко време био и одеским) послао је овд. славенском друштву поклон од 100 руб. за поправљање стања друштва. —

Збиља, писах вам, да ће 19. о.в мес. бити главна скупштина овдашњег славенског друштва, но она се још и данас не сазива. Узрока другог нема, већ ако управи немириши лепо извештај ревизионог одбора, који јој је поднешен да даде објашњење на њега, што још учињено није. Чекали смо досад, чекаћемо још мало.

У једном писму јавио сам вам о ревносном раду г. *Богдана Милиновића* у овд. оделењу друштва „црвеног крста" и рекох да је таково пожртвовање од стране г. Милиновића похвале достојно. Но зна се, да је само Рим-папа непогрешим, дакле није чудо ако сам се и ја у овом преварио. Мене сада многи увјеравају, да г. Милиновић служи поменутом оделењу, никако не из части и човекољубија, по просто за плату од 60 рубаља месечно; а фамилија његова истина да шије рубље и проче за болеснике, но прима за то новчану награду по такси као и други. Ако се то потврди, онда се неће моћи прећи ћутањем тај чин, који је веома неправо учињен са стране управе оделења друштва „црвеног крста." Ја ћу се постарати да скупим факте и у своје време саопштићу вам.

Издаватељ „Новоросијског Телеграфа", г. *Озмидов*, осуђен је на један месец затвора на великој стражи, (он је у чину подпуковника,) за то, што је туко ординанца налазећег се у квартиру г. градоначалника г. Левашова.

У Златном Прагу 8. јуна. — Пре сам обећао, да ћу јавити нашем свету о прослави чешког мученика Јана Хуса, кога сваке године чешки народ слављаше. Тако и ове године спремаху се разни одбори да славу ту одрже онако, како би одговарала данашњим одношајима; но полицајне власти гледајући у том баука, од кога би мили католици задрхтали, забранише сваку јавну прославу „која би католичко чуство вређала!" Одбори се позиваху на намесништво и на министарство — но сви труди узалудни, јер забрана би потврђена. У очи самог дана стајаше цела полицајна справа на ногама, она је брдо Жишково посела, по сокаци витлаху се органи њени, — па ипак оближња брда Прашка беху пред вечер осветљена пошто је сакупљена множина палила гломаче, на које ставише сливу папину и његову алокуцију, чешки лист „Чех" и његова патрона, те се певајући словенске песме кући мирно враћала. Али прави распоред светковински не могаху на сам дан одржати, осим да у чешком позоришту даваху „Јана Хуса", комад, који је непрекидно све већма родољубно одушевљење повећавао, е се мислило: да бесно море шиба таласима својим небо плаво, а бурни клици: „Slava našemu Husovi"! разлегаху се посред оних вала. И заиста то вече удубило је у срце сваког Чеха оно племенито чувство и осећање, којим очитује да је чешки народ у своме срцу и родољубном жару најсвечаније прославио понос свој — Хуса мученика, а да му за то несу били нужни спољашњи изрази, које могосте забранити, али хајд заповедите да у жилама чешког народа чешка крв не тече, угасите онај плам поносни који му његове груди греје!

Пре неки дан добише Др. Ригер и Скрејшовски, као властници „Поврока и Политике", од друштва „црвеног крста" из Београда сребрни крст са споменицом санитетских потреба, пропраћену писмом од митрополита-председника, који им је у име друштва ради њихових заслуга за друштво оне ствари послао.

Са свих страна стижу овде обилни прилози на рањене Црногорце и образују се женски одбори те Чеси и делом засведочавају своју љубав к „дици Словенској" и „словенским Шпартанима"; поносећи се, да су браћа јуначких потомака Обилићевих, старају се да рањеним соколима боле олакшају, да остављене тиће греје. А благодарни соколи благослови ће дарежљиву руку, поносећи се племенитом браћом клицаће: Слава ти земљо чешка, слава достојним потомцима двају светила — Хуса и Жишке јунака! — А смемо ли ми Срби свој позив заборавити? Не, нигда и никад; за то напред јер смо ми први позвани да утиремо сузе остављеним удовицама, сестрама и сирочади црногорској, како ће младо чедо горско радосно кликнути: „Српство ј' мени мајка и бабајка"! —

На последку јављајући да је „Српски одсек" држао своју последњу седницу овогодишњу, у којој би довршено читање „Омера и Мериме", завршујем овим дописом даље новости из Прага, са најтоплијом жељом, да би на годину млого више Срба овамо к Прагу похитало, где ће нас раширеним рукама дочекати! — ds²

Горњи Товарник, на Иван-дан. Прошлих дана дошао је овамо кр. поджупаниће Вуковара и пучких школа надзорник Вурдеља, те пошто је боравио у „пучкој школи" са г. учитељем и госпођицом учитељком, замеривши што је школски одбор децу своје воље распустио, — посетио је честити г. надзорник Вурдеља и нашу српску православну народну школу. Уверио се је да у нашој српској школи нема мане, на против, да је све у свом реду и да пуно одговара прописима закона, те не само да се српска школа може узети у пуном смислу као јавна, но је сваке хвале вредна. Ово је г. надзорник српске „вереисповедне" школе г. председнику школскога одбора и црквеном председнику јавно и очито рекао, што наравно да се овој шачици Србаља овде, што своју народну школу чува и сачува, мора касти у хвалу здраве свести и српског поштења. Не би били ни ми противу „пучких" школа, да смер у напред под том маском невидимо, али овако смо противни и ваља свуда Србљи да су противни и да своју школу недаду „пучком" покрстити. Дођите у Лазе и Мирковце, чиста српска места, на згради школе стоји латиницом „пучка школа" великим писменима написано и ту се Српство учи. У Оролићу је учитељ католик, „господи помилуј" ни да чује, хоће оргуље. Г. попа српски са Српчадима хоће „блажени"; али како, кад је г. уча римокатолик? — Оволико само овлаш навађамо. Будимо свесни и чувајмо своје. Угледајмо се бар сада макар и на — Турке. Та како дивовски бране оно, што су пре стотинама година отели. А зар ми да пустимо и напустимо својштину иметка и српско име? Та када би то и тако учинили, онда викнимо и Црногорцима, да се не бију са Турцима, јер по лађици свију несретника, што их у нашем народу имаде, све је једно, или се звала „пучка школа" или остала „српска школа"; па што не би се и Црногорци покрстили и звали Турци? Ко неће своје главе на рамени, нека иде, па нека Црногорцу рече: буди Црногорче Турчин. Присподобе ни горе ни боље незнамо. Но истрајмо. Ти очуви закона, ваљда ће к себи доћи и увидити, да су се са школским законима дерладски забатргали, те да ће у првој саборској седници размрсити, што су тако несмислице помрсили. Врло се лако даде на чисто изаћи из овога чуда и пучких школа донешенога закона, али доле маску.

Зовимо народном школом све школе; писмо обвезно у народним школама да буде ћирилица и латиница, а пошто су и Хрвати српски говор присвојили, то смо онда створили одмах што треба да буде, т. ј. имали би у својој домовини „нар. школу." Са историјом такођер мора се поступати. Историју хрватског и српског народа, Српчад и Хрвачад нека уче. Нека знају да су им прађедови на једнако патили, страдавали тражећи своју домовину, своје име, народност, свој језик и говор и своје писмо.

Овако као што је стање у двојној краљевини са тако званим „пучким школама" на прама српским, односно вероисповедним, жалосно је па и срамотно. Три стотине Србаља морају три „пучка" учитеља плаћати, школска здања оправљати, сва берива издавати и онда башка свога српског учитеља плаћати и издржавати. Ово су сподобија која се у деветнајстом веку не би смели ни помолити а камо ли на поприште и светлост изаћи и још у делу и ствари бити и трајати.

Српски је народ, од пада на Косову, на искушењу, муци и невољи. Све је мушки претрпио и сносио, све до овога часа. Крвљу и животом, част и име искупљивао је и плаћао, а подлегао није и подлећи неће.

Али као што је света освета, тако је и тешка боља кад свој своме на жао и вред учини. Од тако званих апостола хрватскога народа народ српски није се могао надати недоношчету небратског закона за „пучке школе." Крајње је време да се каже, и да се оно што је криво исправи.

Ко мисли да може Дунав горе вратити, да у црно море не утиче, нека проба, просто му било.

(Д. П.) Срез вуковарски 24. јуна. (Свршетак.) Но ако се нисте ви аутономије наше дотакли, ја сам се је дотако и доказао у мом допису у 59. бр. „Заставе", да народ наш већином није дорастао да просуди и бира свећеника, већ је томе дорастла епархијска скупштина или пленарна конзисторија — или које друго за тај посао дорасло тело, — које разлоге ви непобисте, а овамо потписујете, да избор свећеника опет црквене општине обављају.

Рекао сам даље, да ви хоћете да том вашом основом године службовања са петогодишњом повишицом од 100 ф. дотичнога наградите.

Да су сви свећеници до изласка рескрипта од народа као данас бирани били, и да су наплаћивани били као данас по одредби и — ништа више; и најзад, кад неби скоро сви старији свећеници већ сад налазили се на бољим парохијама, — онда би ја то свесрдном душом потписао. Ал ми на против знамо, да су ти и такови свећеници општинама наметнути од конзисторија и владика; кад ми знамо да су се пре до парохија дочепали они, где су Катице и Анице дјејствовале; кад ми знамо како су се већином старији свећеници са венчаницама и са другим многим које чим наплаћивали; кад ми знамо, да се ти и такови свећеници са малом изнимком налазе сада на бољим парохијама, и — кад то све знамо, онда би огрешили душу своју они, који би тај ваш исправак на рескрипт попримили.

По том вашем предлогу онај, који није био калуђерски увода, утвора, улизица и пријатељ — било покрај мушког ил женског члана, који би му израдили да се запопи, који можда 10—12 година само за то, што га калуђери мрзише — па још ако је слободоуман — морао чекати за парохијом и оплакивати судбу, која га је постигла са његовог толикогодишњег труда за парохијско звање, — морао би велим тај бити запостављен са том петогодишњом повишицом од 100 ф. ономе његовом сретном колеги, (јер се тај управо сретним назвати може, што му је пао с неба један прилично добар залогај, ког у пуној мери заслужио није) који се је одма по свршеним његовим жалосним наукама дочепао добре парохије, буди којим неправедним или непоштеним начином. — Ја знам једног таковог и то господина Панту Поповића, бившег уредника „Гласа народа", кога су због његовог слободоумља и калуђери и све хале и вране гонили, и после једно десетак година, народ га изабра за пароха свога. Сад, како изгледа, и је ли управо заслужно и на корист народа, да овај господин, кога су врлине и наученост и вама господине сигурно познате, који се може бити налази на најлошијој парохији — мање и лошије награђен буде од народа, због његови мало година службовања као свећеник од оног, који се свуда провлачио које-чијом протекцијом, те је можда неправедним и непоштеним начином одмах, како је некако свршио богословију — бољу парохију добио? Због тог дакле немогу од моје стране попримити тај ваш исправак на рескрипт.

Што даље имате обзира на многобројну дечицу старијег свећенства, па велите да би као и за то већ требало године службовања у обзир узети, то је врло лепо од вас, што хоћете да се за толику дечицу старијег свећенства побринете. По би још боље за ту дечицу било, кад би се, покрај вашег толиког старања за њихово изображење, и њихови родитељи од почетка свога службовања па до узраста деце им старали, те сваке године само по $^1/_4$ или $^1/_5$ свога доходка на страну зарад изображења дечице своје оставили, — да би велим онда за дечицу њихову још боље било.

Овде настаје питање: а како ће се сиромашак један талентирани, кога би грехота било упустити да се неизображава, који би у кашњем животу можда дика Српства био, — који нигде никог и нигде ништа нема, — изобразити? Тај нек иде — рећи ће те — у шегрте. А гди то стоји, да треба и да мора народ имати обзира и водити бригу за децу свећеничку, код још живи им родитеља, као да морају свију свећеника сва деца господа бити. Оног талентираног сиромаха ваља да народ подпомогне изобразити, а оцеви палазећи се у животу, па још који што то посједају ил од народа примају, нека од уста својих закину на изображење своје деце.

У смотрењу мога несхватања ваше основе изјављујем: да сам ја подпуно умирен са вашим изјавама, и да би ја у томе случају урадио као девојке вавилонске — свиралу о врбу.

Најпослије би вам, господине, пријатељски саветовао, да не будете непријатељ оне изреке: Nous ne vivons pas pour manger, mais nous mangeons pour virve," — т. ј. ми не живимо да једемо, већ једемо да живимо.

ЗАКОНСКА ОСНОВА О КРАЈИШКОЈ ЖЕЉЕЗНИЦИ.

У седници заступничке куће угарскога сабора од 7. т. м. уручио је министар комуникације следећу основу о жељезницама, које би се имале градити у крајини:

§. 1. з. ч. XXXVIII. 1870, који одређује, да се сагради осечко-сисачко-карловачки део алфелдско-речке жељезнице, ставља се изван крепости и одређује градња следећих жељезничких пруга:

а) од Митровице преко Винковаца, Брода, Нове Градишке и Тње до Сиска;

б) од Сиска до којегод постаје карловачко-речке пруге;

ц) од даљске постаје алфелдско-речке жељезнице, додирући колико могуће близу Вуковар, до Винковаца.

§. 2. Министарство се овлаштује, да под точком а) и б) поменутих жељезничких пруга даде из дела ванредних доходака крајишких државних шума, који је опредељен за градњу жељезничких и који обстоји, тако градити, да пруге које се имаду предати промету, буду у савезу са постојећим пругама.

§. 3. Министарство се овлаштује, да из сада готовог износа фондова, који су опредељени за инвестиције војне крајине, понајпре до висине оне своте даде градити пругу из Винковаца до Брода, и да под тачком в) §. 1. поменуту пругу концесионира уз гаранцију камата, при чем се придржаје законодавству одобрење концесије.

§. 4. Увјете грдње код свих оних жељезница, које ће се градити из доходака државних шума, који су опредељени за инвестиције крајине, установити ће влада, саслушав председника, коме је повјерена управа фондова за инвестиције крајине.

§. 5. Све у §. 1. поменуте пруге имаду се привремено градити као локомотивне жељезнице са једном колотечином. Но код одкупа дотичног земљишта мора се ипак обзир узети на могућност друге колотечине, која би се евентуално имала

поставити, и на повећање колодвора, које одговара јачему промету.

§. 6. Истодобно се министарство овлашћује, да, на колико то допушта финанцијална операција, која се има извести, узев за темељ државне крајишке шуме, градњу и промет у тачки а) и б) §. 1. поменутих пруга, било течајем градње, било по свршетку исте, смије допустити без обтерећења ерара, при чем прихват концесионирања жељезничких пруга остаје придржан законодавству.

§. 7. Прометом под точком а) и б) §. 1. поменутих линија, имаде до даљне одредбе законодавства управљати министарство.

§. 8. Стечење земљишта, потребног за жељезнице, које се имају градити у смислу овог закона, извести ће се по поступку установљеном у з. ч. LV. 1868, уређба готових пруга обавиће се по установама з. чл. I. 1868. као што се то учинило код северних и јужних линија угарских државних жељезница.

§. 9. На колико доходци промета под тачком а) и б) §. 1. поменутих жељезничких пруга неби покривали издатака промета, имаде мањак надокнадити ерар, напротив и чисти доходак, који преостане након покрића трошкова промета, утиче у државну благајну.

§. 10. Министарство се позива, да код осигурања линије Будим-Пешта-Земун узме обзир и на градњу пруге Земун-Митровица.

§. 11. Извршење овога закона поверава се министру комуникација и финанција.

Будим-Пешта, 5. јула 1877.

Томо Пехи.

ВЕСТИ ИЗ САРАЈЕВА.

У понеђељак 20. јуна изашла је „Босна“ у изванредном броју а у сва четири ступца донела је пространи ратни извештај Сулејман-паше о крвавим и јуначким острошким осмодневним бојевима. Сулејман признаје изнадљудску храброст Црногораца, који му за осам дана од почетка недадоше. Признаје да је од стране турске погинуло 20 виших и нижих официра и 609 простих војника а ранило се 26 виших и нижих официра и 838 простих војника. Из овог Сулејмановог извештаја излази да подобног боја још није било. По извештају судећи Сулејман нити и помишља више на какав нападај и успех. За то и вели здраво сам из Спужа у Подгорицу дошао. Ми који се у рату разумемо не можемо његово повлачење у Подгорицу друкчије протумачити, него да је толико поражен како никаку офензиву више подузимати не може.

У истом броју „Босне“ јавља се, да је војска имала сукоба с усташима. Чује се да је сва војска из Албаније у Цариград позвана. Буде ли то истина онда и Албанија и Босна с Херцеговином и Старом Србијом остаје без икакве војске.

Хвала нашем пријатељу из Бањалуке што је на онај начин изчешљао безобразно папиштанско псето. Ваљда је за то и лануо на меари мецлису на пасји начин фра Грга Мартић на г. Петрановића. Увуци реп Мартићу, теби ништа поштени људи не чине. А сад ти је друг „Дугоносић“ злато-шеширни, веле то твоји другови, примио неколико хиљада дуката да сабирате присталице и потписе за Аустрију. Што с Галантом и другим нијеси могао, ето сад окушаћеш и опет па ћеш видети је ли сам Петрановић, који вам издајнички посао квари. —

Прошлих дана бијаху овде два велика господина, аустро-угарске дворске канцеларије агента. Веле да су инструкције и новаца донели аустро-угарском конзулату. Шта је у ствари и то неће дуго у тајности остати. Иначе одма се је опазило живље кретање шпијуна и „Дугоносића.“ —

Као да су сад пред катастрову у Турској на дневном реду женска јунаштва. Ово дана у Цариграду возила се је једна одлична Туркиња у истом „долмуџа“ (лађици) у којој бијаху још један турски оца, грчки папас и још троје чељади. Па како је реч поведена о рату и оца почео турску а папас грчку страну хвалити, тако скочи Туркиња на оцу као лав псујући му све. Ствар јаве полицији. Жену поведу пред ратног министра, где и опет све повтори што је оци рекла. Тако је грдила султана и његову владу и управу, да се Редиф-паша нашао у чуду. Повод овоме био је тај, што су је војници пред очима власти опљачкали и силовали. Она је живила близу Одесе, пак имајући два сина, да јој не би отишла с Русима на војску, прода сво своје имање и одма по огласу рата остави Русију. Али чим је на турско земљиште ступила, башибозуци је нападну и то од ње учине. Редиф-паша дав јој две хиљаде гроша, замоли је да ствар не разглашује. О овом догађају сав Цариград говори. Толику је сензацију овај догађај учинио, да су неки посланици Сафет-пашу питали у чему је ствар.

И о овом ће „Босна“ рећи, да вам извјештач ствар претерује, као догађај височки.

Ми би и опет „Босни“ препоручили, да каже својим патронима нек особито обрате пажњу на кредоре који непрестају, особито сељачки, народ гулити. Или је поштено што је једном само кирџији, Стјепану Стјепановићу, војничка управа преко 3000 гроша које је сирома вукући им кирију из Тјенице у Ностар и у Зворник заслужио?

23. о. м. оде близу 1000 војника на српску границу. Овдје већ нико и не тајн да је на прагу рат и са Србијом.

Од 21—25 о. м. вратило се из Херцеговине преко 500 коња који су одма у Мацедонију отерани.

Говоре, да је сва војска из Албаније, што је претекла у Цариград позвана. Неки то тумаче као знак да је Турска добила поруку. Vederemo.

НОВИ САД 30. јуна. Адреса, којом скупштина одговара на престону беседу кнеза Милана није стигла у опширности својој. По телеграмском изводу страних листова каже адреса, да је кнез одговорио жељама и позиву Србије на достојан начин, кад је прошлог лета позвао народ свој на оружје и у рат против Турчина. Скупштина се живо захваљује кнезу, што је цару Александру изјавио осећање признања српског народа; скупштина увиђа даље, да је оправдан савет кнежев о нужној слози и обазривости српској у овим приликама и ослања се у осталом на патриотичну бригу кнежеву, изјављује поверење влади и свршује топлим изразима радосног саучешћа народног поводом рођења престолног наследника. Док добијемо у целости речену адресу, моћи ће се судити о том акту. За сад нам је мило, што бечко-пештански листови изјављују своје незадовољство, што ни у престоној беседи, ни у адреси скупштинској не налазе обећање, да ће Србија неутрална остати.

— Из Беле Цркве пишу нам, да је дописник из Беле Цркве у једном од пређашњих бројева „Заставе“ *неправедно* напао на белоцрквањско певачко друштво, које је себи и код стране публике стекло поштовања својим умесним радом. Толико о тој месној ствари у овом озбиљном времену.

НОВИЈЕ.

Из *Тифлиса* јављају, да је велики кнез Михајило болестан и да ће главна команда војске у Јерменској прећи у друге руке.

„Пол. Кор.“ јављају са Цетиња: Противно турским вестима констатира се, да се Сулејман повлачи не усљед дипломатске интервенције, већ усљед големих губитака и преласка руског преко Дунава. Сва редовна турска војска у Босни и Херцеговини, па и саме посаде у кулама отправљене су за Бугарску. У Арбанашкој остају само посаде у Подгорици и Спужу.

„Пестер Журналу“ јављају из Крагујевца, да је скупштина у тајној седници закључила *проглашење независности Србије против Турске.* Опозиција (конзервативци?) изјавила, да иступа из скупштине. Већина ту изјаву узела с презрењем на знање и расписаће се нови избори. Скупштина може правоваљане закључке доносити, јер је опозиција малобројна.

ПОЗИВ НА ПРЕДПЛАТУ.

Концем овога месеца истиче предплата свима пошт. предплатницима „Заставе“ који су се на другу четврт предплатили, те их с тога учтиво позивамо, да своју предплату преко администрације „Заставе“ до почетка идућег месеца обновити изволе, како би им се лист без прекидања шиљати могао.

Уједно позивамо уљудно и остале сународнике и пријатеље овог народног органа, да нас купљењем нових предплатника а у опште својим моралним, материјалним и душевним средствима подпомогну у овом нашем подузећу.

Лист се никоме без изузетка нешаље, ко напред неплати. Као најудеснији и најјефтинији начин за пошиљање предплате препоручујемо такозване поштанске упутнице (Postanweisung) на којима ваља само тачно означити адресу своју.

Цена је „Застави“:

I. За ову монархију . .	3 ф. 50 н.
на месец дана . . .	1 ф. 20 н.
II. За Србију и Црну Гору са Босном, Херцеговином и Старом Србијом . .	9 динара.
III. За Немачку	4 ф. 60 н.
IV. За Швајцарску, Италију, Романију, Русију, Турску и Бугарску	5 ф. —
V. За Француску и Америку	6 ф. —

У Новоме Саду 21. јуна 1877.

Уредништво и наклада „Заставе.“

ЈАВНА ЗАХВАЛНОСТ

српско-црквеној православној општини новосадској и другим мојим подпомагачима и старатељима.

Као сиромах остављен сам себи без икакве помоћи и штите, а при томе неук и нејак удаливши се од своје домовине, а ударив стазом, којом се теже циљ постизава — морао би је био још у почетку напустити и другим којим правцем ударити, да ме није славна црквена општина новосадска још као дите у закриље примала, подаривши ми за пупих осам година најпужнија средства за живот, стан и храну у „сиротињском дому“.

У осмогодишњем току времена паштио сам се да оправдам свој позив и да се достојним покажем дате ми помоћи; па пре него што би се у домовину или ма куда кренуо, света ми дужност налаже, да бар речма — кад другим чим нисам у стању — јавну захвалу славној црквеној општини и другим подпомагачима и старатељима изречем.

За такву подпору, за таково доброчинство, којим ми је дата прилика да до што самосталнијег живота доспем, ја заиста немам довољно речи, немам израза, којима би могао искрене осећаје моје захвалности славној црквеној општини исказати — али учињено ми доброчинство остаће ми трајна успомена, гајена вечитом захвалношћу.

Изричем искрену захвалност и својим добротворима, као многоуваженом и дарежљивом г. дру Светозару Максимовићу, који ме је за првих пет година дарежљиво и брижљиво подпомагао, а тако исто и г. Миши Максимовићу, који ми је такође више пута у помоћи био.

Исту благодарност и знак оданости указујем како управитељу новосадске гимназије, г. Пушибрку, тако и осталим наставницима и душевним старатељима мојим, који су ми доста тегобни пут олакшавали, старајући се да уклоне све оне материјалне препреке, које би ми на моме путу на пут стати могле.

Како у име своје тако и у име свога бившег друга Симе Селаковића, који се већ од три године у своме завичају бави, а који је такође исту потпору — али за пет година свога ђачког живота — уживао, изричем јавну захвалност како славној црквеној општини новосадској, тако и поменутим добротворима и подпомагачима.

Са искреном захвалношћу и одношћу

ТРИВА ШКОРИЋ,

свршени гимназиста — Босанац.

КЊИЖЕВНА ВЕСТ.

Претходно јављам нашем читалачком свету, да се у „српској народној задружној штампарији“ већ штампа:

„СРПСКИ СОКО“

велики илустровани календар за годину 1878.

Ово подузеће покреће се поглавито ради **интереса и одржања српске народне штампарије**, овог народног мезимчета. У томе подузетку потпомажу ме: материјално — сама народна штампарија, умно и морално — лепо коло признатих писаца српских.

Садржај и цена „СРПСКОГ СОКОЛА“ означиће се за кратко време у овом листу. За сада нека је оволико нашим начелним и личним пријатељима на знање ради равнања њихова. **Толико је извесно, да ће „СРПСКИ СОКО“ за времена, и то наскоро угледати света.**

Ко би пак пре потање објаве хтео да се претходно прибележити даде на „СРПСКОГ СОКОЛА“, нека се изволи обратити на **администрацију „Заставе.“** Нарочито позивљем знанце и пријатеље, који су у згодном положају, да се приме растуривања овог календара по народу, те да се као **растуривачи** пријаве. Провизију за растуривање означићу такође доцније.

У Новом Саду, у очи Петров-дана 1877.

Др. МИЛАН ЂОРЂЕВИЋ,

уредник „Заставе“ и „Српског Сокола.“

НОВАА КАТАВАСІА

собраніе церковнаго пѣнія изъ Октоиха, Минеи и инихъ богослужебныхъ книгъ напрауе во дни недѣльныя и праздничныя охнотребляемаго на пользѣ православныхъ Христіанъ сложенное.

Панчево 1877. Накладом књиж. браће Јовановића вел. 8-а стр. 216.

Под овим насловом изишла је баш сада у наклади нашој збирка црквеног појања, коју је једна стручна свештеничка особа приредила и удесила тако, да се из ње може свршити вечерње, јутрење и литургија како недељом тако и о свима празницима преко целе године. Књига ова својим богатим садржајем надмашује све досадашње збирке ове врсте, које су под именом Осмогласника, Катавасија и др. познате. С тога ће она као ручна књига добро доћи не само ученицима богословских и педагошких завода и свима који желе црквено појање темељно изучити, већ уједно и нашим црквама, нарочито оним, које немају Октоиха и Минеја in dupplo. А ко зна како се поменуте књиге због своје високе цене и саобраћајних препона тешко набављају, тај ће нам признати да смо овим издањем једну велику потребу у црквеном погледу подмирили.

Цена је књизи према обиму и збијеноме слогу сразмерно тако малена, да ће ју не само свака наша општина за обе певнице него и г. г. свештеници и учитељи и други лако набавити моћи.

Један комад стаје 1 ф. а. вр. а на 8 примерака дајемо 1 књигу на дар.

Умољавамо представништва наших црквених општина, црквене старатеље, гг. свештенике, учитеље и у опште све љубитеље српског православног пјенија — који се до сад још нису претплатили — да изволу ову књигу што пре у нас поручити.

Новац се шаље напред упутницом или се полаже на пешти при пријему књига.

Панчево о Петрову-дну 1877.

КЊИЖАРА БРАЋЕ ЈОВАНОВИЋА.

Приметба: ГГ. претплатницима јављамо, да су им књиге већ разаслате, а уједно им овом приликом захваљујемо на лепом одзиву.

ПРИЛОЗИ

на босанско-херцеговачку сиротињу и нејач.

Стеван Милошевић из Новог Сада 11 фор. 90 новч.

Курз бечке берзе 30. јуна (12. јула.)

5% металици	60.75
5% народног зајма	66.30
Државни зајам од 1860 г.	113 25
Акције банчине	802.—
Кредитне акције	145.10
Лондон	126.—
Угарске разтеретнице	75.75
Темишварске разтеретнице	73.75
Ердељске разтеретнице	73 50
Хрватско-славонске разтеретнице	—.—
Сребро	109.25
Ц. кр. дукати	6.02
Наполеондори	10 06
Немачке марке	62.—

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

На новоустановљена места учитеља за православну науку вере, на нижим реалкама у Митровици и Земуну са годишњом платом од 525 фор. а. вр. станарином од 150 ф. и петогодишњим додатком, овим се стечај расписује.

Молитељи имају своје нужним сведочбама снабдевене мелбенице до 25. јулија (6. августа) о. г. архидијецезалној конзисторији поднети,

У Карловци 25. јунија 1877. 1—3

КОНЗИСТ. АРХИД. КАРЛОВАЧКЕ.

СТЕЧАЈ.

По одлуци овогодишње главне скупштине позоришне расписује се стечај на место управитеља српског народног позоришта.

Годишња је награда управитељу 1200 ф. а. вр.

Од управитеља, који непосредно управља позоришном дружином, тражи се, да је књижевник, који познаје драматско песништво и позоришну уметност и да има онај степен изображења, који се у опште захтева од вршиоца управитељске дужности.

Управитељ мора имати знања и умења у позоришним стварима и мора бити савестан, тачан и непристран у вршењу своје дужности.

Рок овоме стечају траје шест недеља дана.

Од управнога одбора „друштва за српско-народно позориште,“ у Новоме Саду 28. јуна (10. јула) 1877.

Начеоник друшт. за срп. нар. позориште.

ДР. МИХ. ПОЛИТ-ДЕСАНЧИЋ с. р.

САВА ПЕТРОВИЋ, с. р.

тајник. 1—3

Мануфактурна радња

С. ПОЗНАНОВИЋА

у Осеку,

потребује шегрта или практиканта око 13—14 год. из добре куће, а који мађарски говори имаће првенство 1—3

ОГЛАС.

Фонд гимназије карловачке издаје од 1. новембра т. г. 25 ланаца по 2200 □° ланац ораће земље на салашу Кутошу, земљишту Старо-Бечејском на три године дана под закуп. Дражба исте земље бити ће на лицу места у недељу 5. августа т. г. по новом календару. Лицитанти имају положити 10% пишманлука досадашње цене, који ће се при ратификацији вратити, односно урачунати у квартално плаћање закупнице. 3—3

У Карловцима 10 јулија 1877.

СТАРАТЕЉСТВО ГИМН. ФОНДОВА.

ПОМОЋ ОД УКВАРЕ.

Нема боље осим Циглерови ц. к. пр. подпасача од укваре.

Нови Сад лебарска улица код

Циглера.

Одговорни уредник др. Милан Ђорђевић — Издавалац „Задруга за срп. нар. штампарију“. — Српска народна задржна штампарија.